

אברהם

ויקראו לפניו אברהם (בראשית מא, ט)
 "זה יוסף שהיה אב בחכמה" (ר"ט)

מתורתו ומשנתו של
 שר התורה הגאון הקדוש
 רבי יוסף ענגיל זצ"ל

פרשת בלק (באר"י) תשפ"ב • שנה ב' - גליון פ"א • מכון "אוהבי תורה" להוצאת ספרי רבינו זי"ע

תפארת יוסף

פנינים על פרשת השבוע

חוסן יוסף

את רלש

ויאמר מואב אל זקני מדין וגו' ובלק בן צפור מלך מואב בעת ההוא וגו' (כב, ד).

מדוע רצו לפסול את דוד שבא ממואב - הלא רות יצאה מבלק שהיה מנסיכי מדין? ובאומות הלך אחר הזכר איתא בגמרא קידושין (סו, א) כי אתא רבין אמר רבי יוחנן, באומות הלך אחר הזכר (איש ואשה הבאים משני אומות. רש"י).

ועיני מהר"ט קידושין (שם ד"ה באומות), וז"ל: תימא לן, הא דאמרינן בפרק עגלה ערופה (סוטה מז, א), דרות בתו של עגלון בנו של בלק היה, וכן בפרק רביעי דזויר (כג, א), ובפרק בתרא דהוריות (י, א), בשכר מ"ב קרבנות שהקריב בלק וזכה ויצתה ממנו רות, ואנן קיימא לן (במ"ד כ, ד; הובא ברש"י כאן על הפסוק ד"ה בעת), דבלק מנסיכי מדין היה, וכשמת סיוחן מינוהו עליהם לצורך שעה. ובפרק הערל (יבמות עו, א) אמרינן גבי דוד שאמר דואג עליו שלא היה ראוי לבא בקהל, דקאתי מרות המואבי, עד שנתחדשה להם הלכה 'ענווני' (דברים כג, ד) ולא עמונית, ואם איתא דבאומות הלך אחר הזכר, שאפילו אם בלק נשא מואבית ידיה שדינן לה, ורות מדיינית היתה ולא מואבית.¹

ואין הקושיא מובנת, דאף דהיה מנסיכי מדין, שפיר יכול להיות שהיה מואבי בתולדה, וכך היה להם בקבלה. ומה שלא רצו המואבים למנותו רק לפי שעה, אין להביא ראיה מזה שלא היה מואבי.

וגם יש לומר, דהיתה אמו מדינית ואביו מואבי, והא דבעכו"ם הולך אחר הזכר - אנו יודעים שהדין הוא כך, אבל עכו"ם גופיהו דנשתבשו בזה, והיו מיחסים אחר האם, ועל כן החזיקוהו למדיני ולא רצו מואבים למנותו.

וגם יש לומר, דכיון דהיה י"ב חודש במואב - חשוב מואבי, כמו אנשי העיר דמיקרי היכא דדר י"ב חודש עיני בבא בתרא ז, וחל עליו האיסור, וזה נראה גם כן כוונת תירוצי מהר"ט.²

גליוני הש"ס

מסכת אבות

ויקם בלעם בבקר ויחבש את אתנו וילך עם שרי מואב (כב, כא).

בלעם היה ה'לעומת' של אברהם במשנה אבות (פ"ה מ"ט), כל מי שיש בו שלשה דברים הללו מתלמידי של אברהם כו', ושלשה דברים אחרים מתלמידי של בלעם כו'.

(א) וכן הקשה **במושג זקנים** בפרשתנו כב, ד ד"ה בעת. שכתב: "ויש לומר, דהכא מיירי באומות שנתערבו לאחר איסורן, אבל בלק בשעת גורה מלך מואב היה, ואף הוא בכלל האיסור היה...". וכן כתב המהר"ט בספר **צנפת פנחה** בפרשתנו דרוש ראשון עמוד רכא ד"ה אכן, והוסיף מדברי הגמרא בבבא בתרא שציין רבינו. ועיין עוד **פסקי תוספות** סוטה אות נה: "בלק היה מנסיכי מדין, ובתו נשאת למואבי, ורות בת בתו של עגלון...". וגרסתם אינו כלשון הגמרא (שם מו, א), וכוונתו ליישב קושיית המהר"ט. וראה עוד **מהרש"א** סוטה שם ד"ה בשבילי; **טעמא דקרא** פרשת מטות לא, ח"ה ד"ה את.

(ג) כוונת רבינו, שהתנגדות אינה רק בין התלמידים - כלשון המשנה, אלא גם בין אברהם לבלעם גופייהו, כדחזינו בסנהדרין.

משמע דבלעם הוא התנגדות אברהם. וכך משמע בסנהדרין (קף, א), אהבה מבטלת שורה של גדולה מאברהם, שנאמר (בראשית כב, ג) 'וישכם אברהם בבוקר ויחבוש את חמורו', שנהא מבטלת שורה של גדולה מבלעם שנאמר 'ויקם בלעם בבוקר ויחבוש את אתונו', ומשמע גם כן כנ"ל דבלעם הוא הלעומת של אברהם.³

גליוני הש"ס

בבא קמא ק"ז.

ויהי בבקר ויקח בלק את בלעם ויעלוהו במות בעל ויבא משם קצה העם (כב, מא).

רצון בלק היה שבלעם יראה את ישראל ויתכחין אליו בקללתו

בגמרא בבא קמא (ק"ז, א), רבי יוחנן גברא סבא הוה ומסרחי גביניה (גבות עיניו גדולים ומכסין עיניו. רש"י), אמר להו, דלו לי עיני ואחזייה (לרשי לקיש), דלו ליה במכחלתא דכספא, הוא דפרטא שפוותיה (נקרעה שפתו על ידי מכה), סבר אחון קמחין ביה, חלש דעתיה ונח נפשיה.

עיני רמב"ן על התורה (כאן), דהביא גמרא דשם בשינוי, וז"ל שם: 'ויעלוהו במות בעל וירא משם קצה העם', היה מעלה אותו במקום שיראנו, כדי שיתכחין אליו בקללתו ולא תפרד נפשו מהם, כי אלה מכחות הנפש להיות דבקה בעת הראיה, כידוע מעניין החכמים דלי גבינאי דבעינא למיחזייה, דלי ליה, יחב ביה עיניה ונח נפשיה, עכ"ל. והיינו שהענישו רבי יוחנן בראייתו אותו, וכמוהו בשבת (לד, א) ועוד בכמה דוכתי (ביצה טו; בבא בתרא ע"ה).⁴

גליוני הש"ס

קידושין כו.

מי מנה עפר יעקב ומספר את רבע ישראל (כב, י).
 הדרך להפריש תרומה מיד שמעמיד הכרי בעודו בשדה בתוספות קידושין (כו, ד"ה מעשה בסוף הדיבור), כתבו: ויש לומר, דודאי תרומה הפריש בעודה בשדה, דרגילות הוא להפריש בגורן כו'.⁵

יש ראייה לזה גם כן מן הפסיקתא רבתי פיסקא 'יהודה וישראל' (א, א ד"ה אתה): אמר בלעם 'מי מנה עפר יעקב', מי יכול למנות מצוות שישאל עושים, זוירע ומקיים מצוות 'לא תזרע כרמך כלאים' (דברים כב, ט), וחורש בשור ומקיים 'לא תחרוש בשור ובחמור יחדיו' (שם שם, י), העמיד הכרי - נותן תרומה, עכ"ל הפסיקתא. ומדנקט רק תרומה ולא מעשרות, משמע דרק תרומה דרכה להפריש מיד שמעמיד הכרי ולא מעשרות.

(ד) ראה **דרך חיים** למהר"ל ז"ל במשנה אבות שם, שביאר את ה'לעומת' בעיני החמור והאטון: 'ומפני כי בלעם בא על אתונו, היה מתחבר אל החמור שהוא החומר, ולכך היו כל מדותיו שהיה בעל חסרון והעדר. והפך זה מדת אברהם שהיה רוכב על החמור, נבדל מן החומר, ולכך היה שלם בעצמו ולא היה לו חסרון...'. ועיין שם.

(ה) ראה גם **ספורנו** פרשת ויחי מו, ז: 'לא יוכל לראות היטב כדי שתחול עליו ברכתו בראותו אותם, כענין אשר תראנו משם, וכענין 'ויראה ד' את כל הארץ' (יברים לו, א), כדי שיברך אותם, וכן באלישע 'ויפן אחרינו ויראם' (מלכים ב, ב, כד). וראה עוד **תורת חיים** סנהדרין קף: ד"ה וכמה ה'.

(ו) בתוספות הוכיחו שיש חובת ביעור בשנה השלישית (ראה דברים כו, יג) גם על תרומה, והקשו על מה שמביאה שם הגמרא מעשה ברבן

גליוני הש"ס

בבא מציעא פ"ב

ויבא פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן ויקם מתוך העדה ויקח רמח בידו (כד, ז).

אין במעשה הקנאי 'רציחה' משום דאונס גמור הוא מפאת יצר טוב וקנאת כבוד שמים דאלבשיה

בגמרא בבא מציעא (פ"ב, א), המעביר חבית לחבירו ממקום למקום ושרבה, בין שומר חנם בין שומר שכר יטבע, דברי רבי מאיר וכו'. למימרא דסבר רבי מאיר נתקל לאו פושע הוא. ובתוספות (ד"ה וסבר), כתבו: ואם תאמר, כי נמי סבר רבי מאיר דנתקל לאו פושע הוא אלא אונס - אמאי פטור, והא אדם המזיק מורבינן (בבא קמא כו, א) מ'פצע תחת פצע' (שמות כא, כה), לחייב על אונס כרצון. ויש לומר, דלאו בכל אונס חייב אדם המזיק אלא באונס דכעין גניבה ואבידה וכו' אבל באונס גמור פטור כו'.⁶

עיין שו"ת צמח צדק (סימן ה' ד"ה הרי), דהוא הדין גבי רציחה אין צריך כפרה וסליחה, עיין שם.⁷

ואולי זה טעם בועל ארמית דקנאין פוגעין בו (סנהדרין פ"ב, א) ואין מתחייב, ולא נחשב לו שום איסור משום רציחה, אף דבא לימלך אין מורין (שם), ואם נהפך זמרי והרגו לפנחס דינא עביד, דנחשב רודף (שם), ועם כל זה הקנאי אין במעשהו משום רציחה.

והטעם, דכיון דמפאת קנאה עשה - נחשב אונס גמור, דכי היכא דיצר רע אמרינן דיצר אלבשה נחשב אונס - בכתובות (נ"א, א), הכי נמי להיפוך - בקדושה שייך יצר טוב אלבשיה למיחשיב אונס, ועל כן נחשב הקנאי אונס גמור, מפאת יצר טוב דאלבשיה בקדושתו העליונה - רשפי אש שלהבת י"ק.⁸

ועיין שיטה מקובצת כתובות (עד. ד"ה אלמא), מה שכתב שם: וכבר אמרו (שם נ"א), תחלתה באונס וסופה ברצון מותרת משום דיצר הלבשיה, הכי נמי יראת ד' אלבשיה שלא להכשילה ואחולי לתנאיה כו', עיין שם היטב. הרי דשייך הך דיצר אלבשיה גם בטוב ובקדושה, ועל כן זה ענין הקנאי דנחשב אונס גמור, מפאת יצר טוב וקנאת כבוד שמים דאלבשיה, ולכן אין במעשהו נדנדו חטא, וכצמח צדק הנ"ל דבאונס גמור גם גבי רציחה אין צריך כפרה וסליחה, וכיון דאין שם נדנדו חטא - שוב אדרבה מקבל שכר גדול על אשר קנה לנפשו קדושה עליונה ושלחבת בויר כזה לשלא יעצור כח לסבול ראות עושה התייעב כזה ולא יהרגנו, ונפדאית היא קדושתו העצומה להשיב חמוה ולכפר על כל בני ישראל (ראה להלן כה, יא; ז).

גמליאל וזקנים שהיו באים בספינה, אמר להם רבן גמליאל לזקנים, עישור שאני עתיד למוד נתון לו ליהושע [שהיה לו] ומקומו מושכר לו, ועישור אחר [מעשר ענין שאני עתיד למוד נתון לו לעקיבא בן יוסף כדי שיוכה בו לעניים ומקומו מושכר לו. והוכיחו התוספות שהמעשה היה בשנת הביעור. מעתה קשה, מדוע לא מוזכר שרבן גמליאל ביער גם את התרומה. ותירצו, דודאי תרומה הפריש בעודה בשדה ונתנה מיד לכהן משום שרגילות הוא להפריש בגורן, ואית לן לימיר שהפריש תרומה בעוד היתה התבואה בגורן מיד אחר המירוח, כמבואר בירושלמי מעשרות פ"ג ה"א חזקה לגורן שלא תעקר עד שהפרישו ממנה תרומה גדולה. עוד הוכיחו תוספות כן מירושלמי שם, עיין שם.

(ז) דרק באונס כעין גניבה ואבידה צריך כפרה, אבל באונס גמור כמו בישן פטור, עיין שם שהביא סמוכין לך מדברי התוספות.

פנינים בעניני קריאת שמע

~ מתוך: אוצרות יוסף דרוש ד; גליוני הש"ס ~

'הן עם קלביא יקום וכארי יתנשא לא ישכב עד יאכל טרף ודם הללים ישתה' (כג, כד).

כשהן עומדים משינתם שחרית הן מתגזרים כלזיא וכארי לטמוף את המנוח לצבוש טלית לקרוח את שמע ולהניח תפילין. לא ישכב - זלילה על מטמו עד שהוא אוכל ומחבל כל מזיק הבא לטרפו, כיצד, קורא את שמע על מטמו ומפקיד רוחו ציד המקוס... (ש"ס).

טעמים שזמן קריאת שמע

תלוי בהערב שמש - זמן אכילת תרומה

בגמרא ברכות (ב), אמר מר, משעה שהכהנים נכנסים לאכול בתרומתו, מכדי כהנים אימת קא אכלי תרומה - משעת צאת הכוכבים, לפני משעת צאת הכוכבים. מלתא אגב אורחא קא משמע לן כהנים אימת קא אכלי תרומה - משעת צאת הכוכבים.

עדיין צריך ביאור, מה ענין קריאת שמע למיתלייה בתרומה. ועיין בספר **יד אליהו** להגר"א ז"ל (שם ד"ה מאימתי; ביאורי אגדות פ"א אות א), מה שכתב בזה, והבאתיו בקונטרס **שב דנחמתא** (אות ה פסיקא כו), עיין שם.

הערב שמש וקריאת שמע ענינים השקה והחיבור להש"ס

ועיין בחידושי הר"מ שבסוף תשובותיו (דף צג. ד"ה אמנם), מה שכתב בזה, עיין שם היטב [וז"ל: ונראה, דהטעם דעיקר טהרה דהשקה (עיין פסחים לד:), שנורע בנגיעה למחובר שהוא כלל המים (ראה שם וברש"י ד"ה מו), פקע טומאה, זה עצמו טעם הטהרת דהערב שמש (ראה ויקרא כב, ז; ברכות שם), שכל לילה חוזר כל הדברים אל שרשם, ובבוקר השם יתברך מחדשם וכו'. וזה עצמו ענין קריאת שמע של ערבית בכל לילה, להשיב הנפש אל השם יתברך ובטלה אליו במסירות נפש, ושפיר תלי לה מתניתין דקורין משעה שהכהנים כו' ונטהרו בהערב שמש כנ"ל, עכ"ל].

כל עניני טהרה ענין השקה

ומה שכתב שם, דטהרת הערב שמש - הוא ענין השקה, שהדברים חוזרים אז אל שורשם, עיין שם היטב. והנה טהרת טבילה הוא גם כן ענין השקה וביטול במים המחוברים לקרקע, דהם כקרקע עולם^א כמבואר בספרי **חכמי האמת** (עיין קהלת יעקב ערך נדה ב; בני יששכר אלול מאמר א אות טו). ויש סמוכין לזה מש"ס סנהדרין (צד:), **קַמְשֶׁק גְבִים שׁוֹקֵק בּו' (ישעיה לג, ד)**, מה גבים הללו מעלין את האדם מטומאה לטהרה כו', הרי דבטבילת אדם איירי, וקרי ליה קרא 'משק', והוא כנ"ל דטבילה הוא ענין השקה^ב.

וטהרת כפורים דמחוסרי כפורים (עיין יבמות עד:). - הוא וודאי ענין השקה, דזה כל ענין הקרבנות שהם נקריים

אז בתחלת זמנה, דזריזין מקדימין (עיין פסחים ד, ד), ואם כן מדוע אין אומרים אז פרשת ציצית גם כן, דציצית הא וודאי זמנייהו עד הלילה ממש, דכל היום הרי הוא זמן ראייה (עיין מנחות מג.).

ונראה, דאפילו בקורא בלילה ממש, מכל מקום כיון דבתחלת זמן קריאת שמע שהוא ביום - יש לומר פרשת ויאמרו, אין אל הנוסח להשתנות בשביל שעשה זה שלא כהוגן ואיחר המצוה.

וגם יש לדמותו להך דשם (י:), דקורא מכאן ואילך לא הפסיד ברכות, דאין הנוסח משתנה בעבור הזמן, ואפילו לא להפסיד הברכות שאינם מוגוף הקריאת שמע, וכל שכן שאין למטבע גוף הקריאת שמע להשתנות באיחור הזמן, וצריך עיון.

לקריאת שמע יש השלמה דמצותה משום תלמוד תורה

קריאת שמע אם יש לה השלמה בזמן קריאת שמע שלאחריה, עיין בפירושי **החרדים** (ירושלמי ברכות פ"א ה"א ד"ה מעתה. וז"ל: וכן מצאתי כתוב דיש פרעון לקרית שמע בשמיע הסמוכה לה כתפלה).

ונראה שם הטעם, דהואיל וקריאת שמע עיקרה לשינון ולימוד (עיין ירושלמי שם), לכן לימוד תורה זמנו תמיד ושייך השלמה, כעין הואיל וצולתא רחמי היא כל אימת דבעי מצלי ואזיל - ריש תפלת השחר (ברכות כו:), עיין שם היטב. וכך שיטת הירושלמי בכמה דוכתי, דקריאת שמע כל עניינו רק שינון, עיין שם (פ"א ה"ב), טעמיה דרבי שמעון בן יוחי - זה שינון וזה שינון כו', ושם (פ"ג ה"ג), 'למדתם אותם את בניכם' (דברים יא, ט) כו', 'למען תהיה תורת ד' בפיך' (שמות יג, ט) כו', משמע מכל זה דקריאת שמע עיקר מצותה תלמוד תורה.

הקורא אחר שעה רביעית לא נחשב כקורא בתורה

בענין הקורא מכאן ואילך לא הפסיד כאדם הקורא בתורה (ברכות ט:).

עיין ירושלמי ראש השנה (פ"ד ה"ח), 'שמעה ד' צדק' (תהלים יז, א) - זו קריאת שמע, 'הקשיבה רנתי' (שם) - זו ריגון תורה, 'האזינה תפילתי' (שם) - זו תפלה, עיין שם בקרבן עדה (ד"ה שמעה).

ומשמע משם, דהא דהקורא מכאן ואילך לא הפסיד כו', היינו רק אם קורא בשעה רביעית, דהוא עדיין זמן תפלה, אבל אחר שעה רביעית דעבר זמן תפלה - אין עוד זמן קריאת שמע כלל, דאם לא כן הא משכחת הרינה אחר התפלה, ולמה הקדימה הכתוב, עיין שם היטב **בקרבן עדה**, ותבן.

דהיא אבי אבות (עיין רש"י פרשת חקת יט, כב ד"ה תטמא), מה שאין כן בשאר הטומאות דהם רק אב (עיין כלים פ"א מ"א), וטומאת מת שורשה מנחת (עיין רמב"ן פרשת חקת שם, ב ד"ה ואת) שהביא מיתה לעולם על ידי הכפירה ה"ל (ראה שם פסיקא ב), שהכניס באדם כפירת האחדות והחזקה בשניות, ועל כן כל הטומאה עניינה שניות... וזהו גם כן הענין ברבי אליעזר שהחזיק במחלוקת (עיין בבא מציעא נ"ג) - דהוא פירוד ושניות, לכן הביאו כל טהרות שטיהר ושרפום לפניו (שם), דטהרה עניינה אחדות, היפוך הטומאה - שניות. ועל כן כח אחדותו יתברך מטהר טומאה - דהוא שניות, מ'י יתן טהור מוקטא לא אחד' (איוב יד, ד; עיין במדבר יט, א)...
ו דקריאת שמע - 'שמע ישראל ד' אלוקינו ד' אחד (דברים ו, ד) - הוא אחדות, לשון רבינו שם פסיקא פד.

תולדות (עיין ב"ר ב"א, ד) דפסל את הראשונים שלפני אברהם, ועד אברהם היה תהו (עיין עבודה זרה ט:), ומאברהם הותחל העולם, עיין שם... ועד עשו לא היתה יציאה באבות... ורק עשו דהרע מעשיו ויצא מכלל זרע האבות... על כן נחשב שניות. ועל כן אין השם שלם ואין הכסא שלם עד שיומחה זרעו של עמלק (עיין תחומא פרשת כי תצא סימן א). כמו שכתב המהר"ל בהקדמה שלישית **לגבורות** (ד"ה ואחר) דש"ס הוא אחדות - 'ושמו אחד' (זכריה יד, ט), ו'כסא' הוא מלכות (ראה בראשית מא, ז ורש"י דה ס"א) - גם כן אחדות, ד'ושמו ישראל ד' אלוקינו ד' אחד' (דברים ו, ד) זו היא מלכות - ראש השנה (כ"ב), ועמלק - עשו - דהוא שניות, לכן אין השם שלם ואין הכסא שלם עד שיומחה. עיין שם היטב.
ה) ראה שם פסיקא ד: 'הטומאה... עניינה שניות. דעיקרה טומאת מת

א) 'כל הטמאין בין אדם בין כלים וכי אין להן טהרה אלא בטבילה במים הנקוין בקרקע', **רמב"ם** הלכות מקואות (פ"א ה"א).

ב) נראה עוד **גליוני הש"ס** ירושלמי זרעים כרך ג אות קעד.

ג) ראה מהר"ל **חידושי אגדות** מנחות קי, ד"ה שלא: 'הקרבת מורה על כי הוא יתברך אחד, שכל הנמצאים שבים אליו והוא אחד, שזהו ענין הקרבן הוא השבת הנמצאים אל השם יתברך, וכאשר הכל שב אליו בזה הוא אחד'. **ובאוצרות יוסף** דרוש ד פסיקא נא: 'ענין הקרבן - שיבת הנבראים אל השם יתברך להתאחד'.

ד) ראה **אוצרות יוסף** דרוש ד פסיקא מה-מו: "... התחלת השניות הוא בְּעֶשְׂו, כי מאברהם התחלת העולם, כמבואר במדרש רבה פרשת

ידוע תדע

הרחבת הידיעות במשנתו של רבינו

'מה טובו אהליך יעקב משפנתיה ישראל' (כד, ה). "וכולם חזרו חוץ מבתי כנסיות ובתי מדרשות" (סנהדרין קה:).

מה הטעם שדוקא אלו יצאו מכלל הקללות?

תשובה לידוע תדע' מפרשת חקת: מה הטעם לשיטת הרמב"ם שהוספה על ההזאות אינה פוסלת?

עיין בית האוצר מערכת א כלל א אות ד

אשר ביקש כבוד תורתו הסכמתי על ספרו "מאה שערים" אשר הוא מוציא לאור, הקשה לשאול כי אני מונע את עצמי ממת הסכמות בכל האפשרי, אך האמת ניתן לכתוב כי מכיר אני את כבוד תורתו זה שנים רבות למחודד ומפולפל, וגם עיינתי מעט בהעלים אשר שלח לי מספרו הנ"ל וראיתי בהם פלפולים נחמדים ומשוננים.

וזבה הנני הודוש שלום תורתו
הק' יוסף ענגיל, חונה פ"ק קראקא

דברים שהיה לו עם אחד הרבנים: "... כמו שהאריך בזה גם בקונטרס ע' פנים לתורה להגאון מו"ה יוסף ענגיל מבענין נ"י...". בהסכמה זו באה לידי ביטוי גדלות רוחו וענותנותו של רבינו, שלא הזכיר בהסכמתו דבר וחצי דבר על חיבורו הנ"ל או על אחד משבעים תירוציו שזכה לחדש.

שר המסנים (ט)

מכתבי הסכמה וברכה שכתב רבינו זי"ע לספרים שיצאו לאור בימיו

ספר "מאה שערים"

ב"ה, ה' יתרו בעת"ר לפ"ק, קראקא

כבוד הרב המאור הגדול החריף ובקי מחצבתו קודש מו"ה יצחק בצלאל נ"י.

א חיברו הגה"ה ר' יצחק בצלאל מארגנטשטער ז"ל, מגזע אראלים ותורשישים ממשפחתו של הרה"ק מקאצק זצ"ל, ליישב קושיא מפורסמת על דברי רב אשי בפסחים דף מ"ד, מדברי רב אשי עצמו בזבחים דף צ"ז במאה אופנים. על קושיא זו העריכו למענית גדולי האחרונים ליישוב בכמה אופנים, ואף רבינו עצמו חיבר ספר מיוחד ע' פנים לתורה ליישוב בשבעים אופנים, וגם הגאון המחבר הזכיר את רבינו בדין

ישנת חרצים

מכתבי הלומדים עם הארות ומשא ומתן במשנת רבינו

ב"ה. למערכת גליון "אברך" מתורתו ומשנתו של הגה"ק רבי יוסף ענגיל זצ"ל.

א במה שכתבתם בגליון ע"ה במדור 'בשבילי הש"ס' מספר גליוני הש"ס (יבמות עז). שהקשה על מה שאמרו שם בגמרא על יתו הישמעאלי (דברי הימים א' ב. ז): אמר רבא, מלמד שחגר חרבו כישמעאל, ואמר כל מי שאינו שומע הלכה זו ידקר בחרב וכו', דלפום הריטא בבית המדרש היה, וכדאמר לעיל (עו): צא ושאל בבית המדרש, [וכן מבואר להדיא במדרש רות רבה (ה. א) כמצויין בהערה], וקשה מגמרא סנהדרין (פג) שאין נכנסין בכלי זיין לבית המדרש.

הנה על דרך זה הקשה זקנינו ז"ל בספר ציוני שלמה על מסכת שבת (רז) שאמרו שם גם כן: "נעוצו חרב בבית המדרש" אמרו הנכנס יכנס והיוצא אל יצא וכו', וקשה שבסנהדרין הנ"ל אמרו שאין נכנסין בביהמ"ד עם חרב. והוסיף שעל כן איכא בסנהדרין (דז) אצל חזקיהו שנעץ חרב על "פתח" בית המדרש דייקא. אולם יעיי"ש בהגהות ובא לציון, ד"ל דפעמים ראו חז"ל צורך לעשות כן בהורות שעה.

וזקנינו ז"ל ציין בזה למעשה שאיתא בזוהר הקדוש (פרשת בשא) התחלת אדרא רבא קדישא, עם הגהות ניצוצי זוהר שם, וז"ל הזוה"ק: תניא אמר רבי שמעון לחברייא וכו' אתכנסו חברייא לבי אדרא 'מלובשין שריין סייפי רומחי בדיכונ' וכו', ע"כ, ולכאורה קשה כנ"ל איך נכנסו בפנים עם כלי זיין. וז"ל הניצוצי זוהר: עיי' שבת ס"ג א' חגור חרבך על ירך כו', סנהדרין ל"ו סוף ע"א חגור איש את חרבו וכו' ובחולין ו' ע"א כי תשב ללחום את מושל כו', ועיי' שבת י"ז א' נעצו חרב בבית המדרש כו', ובסנהדרין צ"ד ב' גבי חזקיהו שנעץ חרב על פתח בית המדרש, ועיי' במד"ד נשא פ"א ג' כולם אחוזה חרב "שהיו משננים את הלכה חרב", עכ"ל. ונראה שהניצוצי זוהר מפרש שכולם הם בדרך משל, ולא שהכניסו בפועל חרב בבית המדרש, ודו"ק. [שו"ר שהוערך כן בגליון ע"ט במדור 'משנת חכמים' (אות ט) בשם פירוש מהר"ו על המדרש רות הנ"ל].

והנה צויין בהערה (אות ב) לפירוש מהר"ו על המדרש רות הנ"ל, שכתב: יתכן שהכוונה כמו שאמרו חז"ל שאסור לכנס לבית המדרש בכלי זיין, אך דרך הישמעאלים לחגור קנזאל כמו חרב קטן לתכשיט, ולא נחשב לכלי זיין, ויתכן שבה מותר ליכנס לבית המדרש, ע"כ. וקצת צ"ע, דמכל מקום הלוא הם השתמשו בזה לכלי זיין ולא לתכשיט, הא חז"א, ועוד דבאמת פליגי תנאי אי חרב הוה תכשיט, כמבואר במשנה במסכת שבת (אג) עיי"ש, ולכאורה גם למאן דאמר דהוה תכשיט אסור להכניסו בבית המדרש.

אולם בספר בן יהוידע במסכת יבמות הנ"ל, כתב כעין זה, באופן שהיה באמת כלי זיין, [מובא בהגהות ובא לציון הנ"ל], וז"ל: ברם הא קשיא לי באומרו חגר חרבו כישמעאל, דמשמע דבני ישמעאל משונים בחגירת החרב מאדם ושאר אומות, ומה שינוי יש בזה, הלא הכל חוגרים החרב באופן אחד, ואין שינוי בזה בין אומה לאומה. ונ"ל בס"ד כי אדם וכל האומות חוגרים חרב ארוך עליהם, שהו משתלשל ויורד מן האזור על חופ קומתם בגלוי, וגם בני ישמעאל יש להם חגירת חרב כזה, אך בני ישמעאל רובם נושאין חרב אחר קצר שקורין אותו בערבי כ'ג'ר, וזה אין

שנתגייר, וריש לקיש סבר שאחרי שנתגייר נפסק לגמרי הקשר ביניהם, יעויין שם בתוס' (ד"ה רבי יוחנן) שביארו, דאע"ג דלענין כמה דברים אמרינן (שם בב) גר שנתגייר קטן שנולד דמי, מכל מקום מסתברא ליה לרבי יוחנן הכא, כיון דבנכריותו קיים, דזרעו מיוחס אחרי באתה, מפטר נמי שנתגייר [פ-י] דיחוסו הבן נמשך אחר האב גם אחר שנתגייר האב], ע"כ.

ומעתה רק לריש לקיש צריך לחילוק הנ"ל בין ישראל להנולד על ידי ספר יצירה, אבל לרבי יוחנן, וכהלכתא, אין לדמות כלל בן הנולד, להנבא ע"י ספר יצירה, כי בן הנולד יש לו יחוס אפילו בנכרי, וכל שכן בישראל, ואם כן אין צריך לומר דבן הוי קנינו של אב ורק בישראל איכא גזירת הכתוב דלא כן הוא, אלא גם בן הנכרי לא הוה קנינו אלא בנו, ומה שאין כן בשאר ענינים שמוליד [שלא על פי תולדה מאב לבן שאז יש לו יחוס] שפיר הוה שלו וקנינו, ודו"ק.

ג] בגליון ע"ז במדור 'משנת חכמים' הובא מש"כ בשו"ת יהודה יעלה (א"ח סימן כו) להביא ראיה מדברי השו"ת חכם צבי הנ"ל שנסתפק אם אפשר לצרף למנין אדם שנולד על ידי ספר יצירה, ולא פשט ספיקתו מהדין שכתב הט"ז (א"ח סי' נ"ה סק"ד) גבי ישן שאינו מצטרף למנין מפני שנשמתו מסתלקת בעת השינה, ואם כן רק חומר אדם שנולד על פי ספר יצירה שאין לו נשמה רק רוח חיוני כמבואר בספרים, וצויין בזה למהרש"א (סנהדרין סה: ד"ה ויה הוי), [מובא בברכי יוסף להחיד"א ז"ל (א"ח שם אות ד) עיי"ש], ועל כרחק דפליג על הט"ז וסבירא ליה דגם ישן אפשר לצרף למנין, ע"כ.

ואולי י"ל דהחכם צבי כלל לא נחית להא דאדם שנולד על פי ספר יצירה אין לו נשמה רק רוח חיוני, דאם כן הוה פשיט ליה מהאי טעמא גופא דאי אפשר לצרפו למנין, וכמו שהקשו עליו בזה, וכן הקשה בנו בשאלת יעב"ץ (ח"א סי' פ"ב), וז"ל: קשיא לי מאי קמבעיא ליה, אטו מי עדיף מחרש שוטה וקטן דאינן מצטרפין אף על גב דמבני ישראל המה וכו' האי גברא דלאו בר דעה הוא כלל צריכא למימר וכו' ואינו אלא מבין ברמיזות וקריאות כמו שמלמדים את הכלב לילך בשליחות להוליד ולהביא וכו' "שאיין חיותו אלא כחיות הבהמה", אם כן פשיטא דאינו אלא "בהמה בצורת אדם" וכו', ע"כ. ועל דרך זה כתב במראית העין להחיד"א ז"ל (סנהדרין שם) דהנוצר על ידי ספר יצירה הוא בהמה בצורת אדם, [עיי' בזה ב'ליקוטי הערות' שבסוף שו"ת חכם צבי מהדורת מפעל חכם צבי ירושלים תשס"ה], ואם כן שפיר י"ל דמודה להט"ז דישן אין מצטרפין למנין, ואכן מהאי טעמא גם אין מצרפין את הנולד על ידי ספר יצירה [כמסקנת החכם צבי שם בלאו הכי עיי' שם].

ד] עוד במש"כ בגליון ע"ו במדור 'בשבילי הש"ס' מובא מה שכתב רש"י (יבמות פד: ד"ה מאי): "דקיימא לן כהן כל זמן שמוצא לישא בת כהן לא ישא בת ישראל", ובגליוני הש"ס כתב סברא שישא בת כהן אשה הפחותה ממנו, דהיינו לויה, משום נחית דרגא נסיב איתתא (יבמות סג), על פי המהרש"א בחדושי אגדות (הוריות יג. ד"ה מפני) שפירש על דרך זה מה שאמרו שם "הכל רצין לישא גיורת", ואולי יש להביא ראיה דכהן ישא כהנת דוקא, מדברי הגמ' במס' ברכות (מד): עיי' אחת היתה בארץ ישראל וגופנית שמה שהיו בה שמונים זוגות אחים כהנים ושואים שמונים זוגות אחיות כהנות, ובדקו רבנן מסורא ועד הנדרעא ולא אשכחו ולא מבנתיה דרב חסדא דהוו נתיבן לרמי בר חמא ולמר עוקבא בר חמא, ואע"ג דאינהו נתיבן כהנתא אינהו לא הוו כהני, ע"כ, הרי ששיבחו חז"ל כהן שנשא כהנת.

בן ציון גרינפעלד, ברוקלין נ"י

דרכם לתלות אותו על גופם, אלא תוחבין אותו בין הגוף ובין האזור בתוך גרתיק שלו, והוא קצר וראשו חד, והורגין בו בדקירה שדוקרין אותו בגוף האדם, ורובם של ישמעאלים נושאין חרב זה שקורין כ'ג'ר וכו'.

והנה ידוע דהדין הוא דאין נכנסין לבית הכנסת ולבית המדרש בסייף ורומח וכיוצא משום דרך ארץ, וידוע דדרכם היה בזמן הקודם להעמיד שומר על פתח בית המדרש, שלא יוכל כל אדם ליכנס. ולכן יתרא הישראלי אם היה חוגר חרב הארוך כבני אדם שהוא גלוי ונראה, אלא היה מניחו שומר הפתח ליכנס בו לבית המדרש, לכך חגר חרב הקצר שקורין כ'ג'ר, אשר דרכם של ישמעאלים לחגור בו, שזה דרכם לתחוב אותו בין הגוף ובין האזור ואינו נראה להדיא, ועל ידי כך שומר הפתח לא ראה אותו, ולא עכב כניסתו לבית המדרש, וכשקרב אצל החכמים הלומדים, הוציא החרב הזה ששלף אותו מתגורו, ואחזו בידו לעיני הכל, ואמר כל מי שאינו שומע הלכה זו ידקר בחרב. וזבה ניחא מה שאמר ידקר בחרב, ולא אמר ישחט בחרב, כי חרב זה שקורין כ'ג'ר עושיין בו דקירה להרוג בו בני אדם, מה שאין כן החרב הארוך שהוא הנקרא סייף, עושיין בו שחיטה, עכ"ל. וצריך לפרש לפי דרכו כמו שכתבנו לעיל דפעמים ראו חכמים הכרח להכניס חרב בבית המדרש, והבן. [ובזה לכאורה נדחה מש"כ במדור 'משנת חכמים' הנ"ל לחלק בין חרב מגולה או מכוסה, כמו שמחלק במשנה ברורה (סי' קנ"א סק"ד) גבי סכין, דחרב שהוא ארוך הוא לעולם מגולה].

ג] במה שהובא בגליון ע"ו מגליוני הש"ס (סנהדרין טו) שכתב על פי מה שחידש בספרו גבורות שמונים (אות ג') הדמוליד דבר הוא שלו [היינו כל דבר שנגרם על ידו, יעוי"ש לענין קדושת קרבנות, וכריית בור ברשות הרבים, שנקראים איכות הדברים שלו], דכמו כן המוליד על פי ספר יצירה לא נחשב זרעו, אלא קנינו, ודינו דין עבד כנעני דקניו גופו לישראל, [ולא כשו"ת חכם צבי (סי' צ"ג) שרצה לומר דנחשב כזרע ישראל], וחלוק בזה מבין ישראל שגזירת הכתוב הוא שאין גופו קניו לאביו אלא נקרא בנו, דאם לא כן לא משכחת ישראל זולת דור המדבר הראשון, דמאז הולאה קנינים ומלדיהם והיינו להו עבדים כנעניים, ומה שאין כן הנולד על ידי ספר יצירה דליכא גילוי קרא לזה שפיר הוה קנינו, עכתו"ל.

הנה משמעות הדברים דבן של עכו"ם נחשב קנין האב, דהא ליכא ביה גילוי קרא כמו שיש בישראל, וזבה יתיישב מה שהקשו על מה שפסק הרמב"ם (פ"ט מהלכות עבדים ה"ב) דגוי יכול למכור בניו ובנותיו לעבדים ולשפחות, והכסף משנה לא מצא המקור לזה, יעויין במנחת חינוך (ריש מצוה שמ"א), ובספר המקנה (בהשטות מסוף ח"ב פרט ח"י, ובהחדש ח"א ע"ה רד), מה שכתבו בזה, ולהל"ל ש"ל המקור לכך הוא מכלל הראיות המובאים בגבורות שמונים שמכר את המוליד דבר הוא שלו וקנינו, ורק בישראל יש גילוי קרא, ומה שאין כן בעכו"ם, וכיון דהוה בניו ובנותיו קנינו, על כן שפיר כתב הרמב"ם דיכול למכור אותם לעבדים ולשפחות, והבן.

זה דלא כמו שהביא בספר המקנה שם בשם אחיו בעל מטה שפתלי ז"ל, שעל פי דברי הרמב"ם הנ"ל "יובן שכל נכרי שהיה לו בניו ונתגייר מקיים פריה ורביה", כשיטת רבי יוחנן (יבמות סב) וכדקיימא לן, אף על גב דקיימא לן גר שנתגייר קטן שנולד דמי, טענת ריש לקיש (שם), "כי יש לו עדיין קנין הגוף בהם", ע"כ, אולם להגבורות שמונים זה אינו, דמה שבנו נקרא קנינו אינו מחשיבו לבן, ורק בישראל דאיכא גילוי קרא אינו נחשב קנינו אלא בנו.

אולם לענ"כ צ"ע בזה מדברי הגמרא יבמות הנ"ל, דמבואר שם דרבי יוחנן ס"ל דאיכא יחוס לגוי גם אחרי

ראיה שהנישאת במים שאין להם סוף ובא בעלה - הוולד מותר

בש"ס בבא מציעא (ג), פריך גבי מעשר שני פחות משה פרוטה שנתערב, וניתני מעשר דאית ליה ונצטרפינהו (פירוש, לחללם יחד בצירוף על המעות, דאילו המעשר שנתערב בלחוד אין תופס דמיו - הואיל והוא פחות משה פרוטה (שם)). ומשני, דאורייתא ודרבנן לא מצטרפי (פירוש, שהמעשר האחר שיש לו הוא דאורייתא, ואילו המעשר שנתערב הוא רק דרבנן, דמן התורה ברובא בטל (שמות כג, ב'רש"י בבא מציעא שם, ד"ה דאורייתא)). ופריך, וניתני דמאי (פירוש, מעשר של דמאי), דילמא אתי לאתווי ודאי, עד כאן סוגית הגמרא.

ולכאורה מאי פריך 'וניתני דמאי', הא דמאי הוי ספק (עיין רש"י ברכות מז, ד"ה דמאי), ואם כן ממה נפשך, אם עישר העם הארץ תחלה את הדמאי, ואם כן אין המעשר שעישר הוא אחריו מעשר כלל - אפילו מדרבנן, ואם כן שוב אין למעשר גמור שנתערב - צירוף כלל, והיאך מיפריק. ואם לא עישר העם הארץ את הדמאי, אם כן הוי ליה מעשר הדמאי שעישר הוא - מעשר גמור מן התורה, ואם כן שוב הרי דאורייתא ודרבנן לא מצטרפי, ובמה יצא מעשר הדמאי לחולין.

והנה על אופן האחרון הנ"ל יש לומר, דאפילו אם לא עישר העם הארץ את הדמאי, עם כל זה הוי מעשר הדמאי שעישר הוא - אך מדרבנן, דכיון דרוב עמי הארץ מעשרין הן (שבת ג), ומן התורה אזלינן בתר רובא (שמות שם; עיין חולין א), על כן הוי הדמאי היתר גמור מן התורה - אף אם באמת לא עישר העם הארץ, כיון שאין אנו יודעין מזה שלא עישר, ויש לנו לילך אחרי הרוב שמעשרין, והוי כמו רובא דאיתא קמן - דחד בתרי בטל (עיין חולין שם), ונהפך איסור להיות היתר (עיין ראש חולין פ"א סימן אף) וף שיש כאן ודאי איסור.

ולפי זה, יהיה נפשט הספק שנסתפק השואל בשו"ת **חכם צבי** (סימן כא ד"ה ומה שכתבת בנשאת) - והובא בפרי מגדים ליורה דעה (סימן קט משובצת זהב ס"ק ד), עיין שם שנסתפק באשה שנישאת במים שאין להם סוף (עיין יבמות קכא), וילדה, ואחר כך בא בעלה, אם הוולד ממזר מן התורה, הואיל ומן התורה אזלינן בתר רובא, ובזאת היתר היה, עיין שם היטב. ולפי דברינו אלה, הנה יש ראייה ברורה לסברא זאת מסוגיא דבבא מציעא הנ"ל, ודו"ק כי נכון הוא בעזרת השם יתברך.

תקנתא דרבנן דתקינן דבתלה נישאת ליום הרביעי, אינו מעלה לה מזונות כו'. ואיבעיא ליה התם בלישנא בתרא, חלה מהו, התם (בהגיע זמן באחד בשבת) טעמא מאי - משום דאניס, הכא נמי הא אניס, או דילמא התם אניס בתקנתא דתקינן ל"י רבנן, הכא לא כו'. ומוכח דאונס מחמת איסור - אפילו מחמת איסור דרבנן - חשוב עוד יותר אונס מאונס דעלמא כגון חולי וכדומה.

ואולם נראה, דשם החילוק רק דבחולי וכדומה הרי המניעה מצדו, ואף שאנוס בדבר, מכל מקום סוף סוף היא ראויה להנשא והוא אינו ראוי לישא מפאת חליו, ולכן יש לו להעלות לה מזונות, מה שאין כן מחמת תקנת חכמים - הרי אין המניעה מצדו כלל, ומדוע יתחייב במזונות, וזה פשוט.

כל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש' כי בני ישראל עושים הכל על דעת רבותיהם בתורה

בשבת (ג), במשנה, המצניע לזרע ולדוגמא ולרפואה והוציא בשבת, חייב בכל שנה. וברש"י (ד"ה בכל שנה) כתב, דהא אחשביה, עכ"ל. ועוד שם (ע), בגמרא, דסבירא ליה לרבי שמעון בן אלעזר, דאחשביה דבעלים של החפץ, מהני לחייב עליו גם אדם אחר אם הוציא, עיין שם היטב.

ועיין עוד שם (עח), דאמר, הכא במאי עסקינן, בתלמיד שאמר לו רבו לך ופנה לי המקום לסעודה (בתלמיד - כגון שוליא דגרי, שאמר לו רבו לך ופנה לי כו', רש"י), והלך ופנה לו, דבר החשוב לכל (אם הוציא דבר החשוב לכל) - חייב עליה, דבר שאינו חשוב לכל - אי אצנעיה רביה מחייב עליה, ואי לא - לא מחייבי. ופירש רש"י שם (ד"ה דבר שאינו), דאתיא כרבי שמעון בן אלעזר הנ"ל, עיין שם היטב.

ובתוספות שם (ד"ה אטו) הקשו, דאמאי נקט בתלמיד שאמר לו רבו, אפילו אדם בעלמא נמי. ודוחק לומר דלא מחייב רבי שמעון בן אלעזר במחשבתו של זה אלא תלמיד במחשבתו של רבו, עכ"ל. ועיין שם בתוספות שפירשו, דאתיא אפילו לרבנן דרבי שמעון בן אלעזר, ושאינו תלמיד שאמר לו רבו, דכהאי גוונא כולי עלמא מודו שהתלמיד עושה הכל לדעת רבו, עכ"ל.

והנה פה סברא מחודשת, דאפילו אחשביה דלא מהני לאדם אחר, עם כל זה אחשביה דרב מהני לתלמיד, דאם החשיב הרב דבר שאינו חשוב - אז נעשה הדבר ההוא חשוב גם לתלמיד, מפאת שהתלמיד עושה הכל לדעת רבו, ואפילו תלמיד של אומנות בעלמא כגון שוליא דגרי.

ואולם נראה, דזהו רק בשעה שהתלמיד עושה מעשה בציווי רבו, וכגון כאן שההוצאה היתה בציווי הרב שאמר לו לך ופנה לי המקום כו', ואז הוא שעושה את ההוצאה האת על דעת רבו, וכי היכי דאילו הוציאה רבו מתחייב, אחרי אשר אצנעיה ואחשביה תחלה, הוא הדין דמתחייב גם התלמיד המוציא בציווי רבו.

ודע דמדברי התוספות אלה, מקור נפתח למאי דאמרין בעלמא (כתובות ג; גיטין ג), ד"כל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש". שהרי רואין אנו בהך דשבת שכן הוא בטבע גם בתלמידי אומניות, שהתלמיד עושה הכל לדעת רבו, וכלשון התוספות הנ"ל. ואם כן כל שכן בחכמים, שהם רבותיהם של ישראל האמיתיים בתורה, שבני ישראל עושין הכל על דעתם.

ואפילו לפי מאי דכתבנו דזהו רק בשעה שהתלמיד עושה המעשה בציווי רבו, עם כל זה בקידושין - דגוף מעשה הקידושין הרי נעשה רק בציווי הרב, היינו מפאת מצות החכמים, לדיעות **הראשונים** ז"ל (עיין רש"י ברכות כב, ד"ה שתבע וצ"ח שם; ראב"ד הלכות אישות פ"א ה"ד) דביאת פניה בלי קידושין הוא רק איסור דרבנן. ואם כן הרי זה דומה ממש להך דשבת דאמרין דמעשה שהתלמיד עושה בציווי רבו, הוא עושה אותה כולה לדעת רבו, ואפילו בשוליא דגרי. ויש לדבר בזה הריבה, ויבאר במקומו א"ה.

לראשונה מזה צ"ד שנים
אוצר ברלום ונפלא
בענין שביעית בזמן הזה

הספר המפורסם **אוצרות יוסף**
יפורח ומגדיר מצות השמיטה כפי שנתנה מפי הבורא של ימי התורה ואין האנשים הנהיגו רבי יוסף ענגיל זיע"א
במספר קטנים **תפארת יוסף** כי אמרנו מילים קטנים ומגדלים כפי מספר רבנים, על פנימית וירחובי מסכת שביעית בכל ענין השמיטה

ויחן להשיב בחינות הספרים החוברות
דפוסים ותכלת הספרים עד הבית. חבון אוהבי תורה: 1800-200-855
1800-200-855@gmail.com

הצטרפו לאלפים שזכו לישועות
בזכות הנעתה הפלאת של רבינו:
"כל מי שייטיב בהדפסת החיבורים שלי - אהיה לו למליץ וישר בעולם העליון"
חייגו עכשיו: 1800-200-855

סכון אוהבי תורה
תוספת פרי יו"ט ע"פ ח"פ

היודע לכוון דבר שנשאל לפי ברייתא הידועה לו - נקרא גם כן 'הריף'

בגמרא יבמות (קכב), אמר לה רב אדא בר אבהו, זיל לקמיה דרב יוסף דהריף סכינא, אזלה קמיה, פשט מהא מתניתא כו'.

היינו, דזה גם כן נקרא 'הריפות' - שיוודע לכוון הדבר הנשאל עליו אל הברייתא הידועה לו בבקיאותו. ודוגמתו בבבא מציעא (פד), נזיל רבי אלעזר בן פדת דמיחדדין שמעתתיה, אזיל יתיב קמיה, כל מילתא דהוי אמר רבי יוחנן - אמר ליה תנא דמסייע לך כו', והיינו דזה נקרא 'חידוד' - מה שיוודע לכוון בבקיאותו אל העניין וכו"ל.

אם מוכח שאונס מחמת איסור חשוב יותר מאונס דעלמא

בתוספות שבת (ד, ד"ה קודם), אהא דבעי התם, המדביק פת בתנור (בשבת), התירו לו לרדותה קודם שיבוא לידי חיוב סקילה (קודם שתפאע ויבוא לידי חיוב כו'), או לא, כתבו ז"ל, וז"ל: ואם תאמר מאי בעיא היא זו אם התירו לרדותה, פשיטא שלא ישמע לנו אם נאסור לו. ותירץ ריב"א, דאם לא התירו לא מיחייב סקילה, כיון שמניח מלרדות על ידי מה שאנו אוסרין לו כו'. עיין שם היטב דמבואר דאפילו אונס מחמת איסור דרבנן חשוב אונס.

ועיין עוד כתובות (ב), אותה ששינו (שם מה), הגיע זמן ולא נשאו אוכלות משלו ואוכלות בתרומה, הגיע זמן באחד בשבת, מתוך שאינו יכול לכנוס (משום

ההבטחה האחרונה שמחוללת פלאים:

"כל מי שייטיב בהדפסת החיבורים שלי, אהיה לו למליץ יושר בעולם העליון"

(הבטחתו של רבינו ז"ע סמוך להסתלקותו, באזני חתנו הגה"צ רבי יצחק מעגל מראגנשטערן זצ"ל - מייסד וראש חברת 'אוהבי תורה' להוצאת ספרי רבינו)

לרכישת הספרים (במשלוח עד הבית), לקבלת הגליון ולתרומות:
טל: 1800-200-855 | דוא"ל: ot035104720@gmail.com